

Digitalni katalog 100 knjižnih del

*Oddelka za geografijo
Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani*

IZVLEČEK

V digitalnem katalogu 100 knjižnih del iz prvih let delovanja knjižnice je predstavljen izbor nekaterih pomembnejših del, ki jih hrani knjižnica Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V prispevku je predstavljena zgodovina pridobivanja tega gradiva, prikazano je, kako je katalog nastajal, nato so opisani trije sklopi kataloga, v katerih so predstavljeni dela s področja tuje in slovenske geografije ter učbeniki.

Ključne besede: zgodovina geografije, zgodovina Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, geografska knjižnica, geografska literatura, digitalni katalog.

ABSTRACT

The digital catalogue of 100 monographs from the Department of Geography at the Faculty of Arts (University of Ljubljana)

In the digital catalogue of 100 monographs of the library's early years we present a selection of some of the most important books kept by the Library of the Department of Geography. The article discusses the history of acquiring this material and how the catalogue was made followed by three sections featuring works in foreign geography, Slovenian geography and textbooks.

Key words: history of geography, history of Department of Geography (Faculty of Arts, University of Ljubljana), geographical library, geographical bibliography, digital catalogue.

V letu 2019 praznujemo stoletnico ustanovitve Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Jubilej praznuje tudi knjižnica Oddelka za geografijo, ki je ena od najstarejših knjižnic Filozofske fakultete in najbogatejša geografska knjižnica v Sloveniji. Knjižnica se je od začetkov delovanja do danes strokovno razvijala in izpolnjevala svoje poslanstvo – to so nudenje podpore študijskemu procesu in raziskovalnemu delu, poučevanje in ustvarjanje novega znanja ter predvsem prenos znanja iz bogate knjižnične zbirke. Zato smo se ob stoletnici delovanja Oddelka za geografijo in njene knjižnice odločili, da pripravimo digitalni katalog pomembnejših geografskih in sorodnih del, izdanih pred letom 1960. Na ta način želimo javnosti predstaviti nekaj knjižnega bogastva, ki ga hranimo v knjižnični zbirki, med njimi knjige, ki so bile aktualne v začetnih letih delovanja ljubljanske univerze in so bile pomembne za razvoj geografske stroke, tako v tujini kot Sloveniji.

Kratka zgodovina pridobivanja gradiva

Geografska knjižnica je bila ustanovljena leta 1920 in je bila najprej v prostorih sedanje Univerze v Ljubljani. Zasluga za njeno ustanovitev in zagon gre zagotovo prvi generaciji profesorjev novoustanovljene Univerze v Ljubljani, ki so z organizacijo seminarjev in urejanjem Seminarske knjižnice opravili veliko delo (Modic 1969). Njen upravnik je bil Artur Gavazzi, prvi redni profesor za geografijo Univerze v Ljubljani. Za knjižnico so pod strokovnim vodstvom tedanjih profesorjev skrbeli asistenti, pomagali pa so jim študentje geografije, ki so jih imenovali dijaški bibliotekarji (Frelih s sodelavci 2009). V prvih letih delovanja se je zbirka najbolj izdatno dopolnjevala z darovi posameznikov, založnikov, geografskih društev in vladnih ustanov, predvsem iz Slovenije, tedanje Jugoslavije in Nemčije. Sčasoma se je nabralo tudi precej literature v angleškem, francoskem in italijanskem jeziku. O nabavi knjižničnega gradiva je odločal predstojnik inštituta, sredstva, ki so jih uporabili za nakup, so dobili kot državno donacijo. Po ustanovitvi Geografskega društva Slovenije se je knjižnični fond povečeval tudi na račun izmenjave Geografskega vestnika za domače in tuje revije.

Avtorici besedila:

IDA KNEZ RAČIČ, prof. geog. in nem.,
bibliotekarka

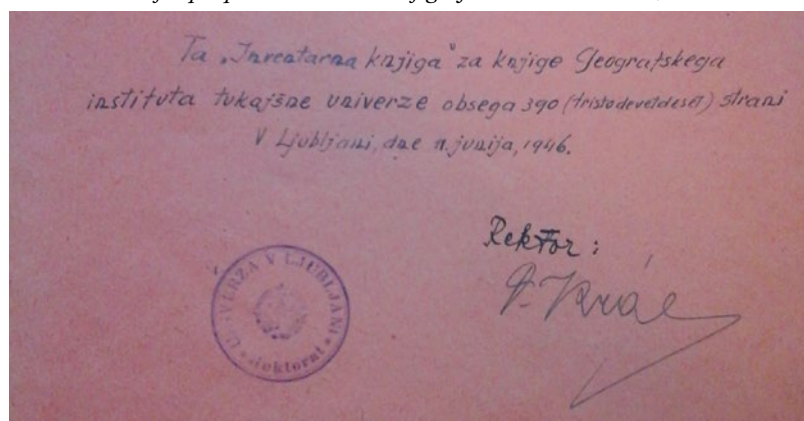
LUCIJA MIKLIČ CVEK, univ. dipl. geog.
in etnol.-kultur.antrop., bibliotekarka
Knjižnica Oddelka za geografijo FF UL,
Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana
E-pošta: ida.knezracic@ff.uni-lj.si,
lucija.mikliccvek@ff.uni-lj.si

Avtorji fotografij:

IDA KNEZ RAČIČ, ARHIV KNJIŽNICE
ODDELKA ZA GEOGRAFIJO

COBISS 1.04 strokovni članek

Slika 1: Rektorjev podpis v inventarni knjigi (foto: Ida Knez Račič).

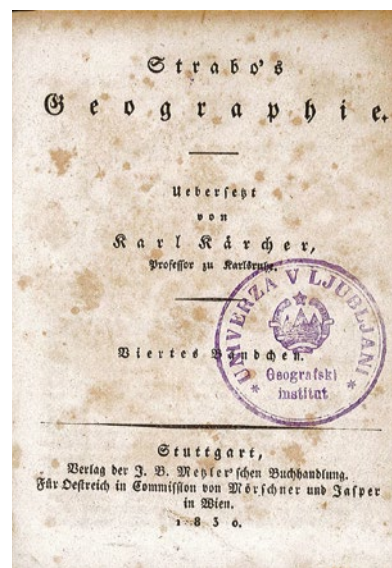
11. 6. 1946 je knjižnica začela voditi inventarne knjige. Prvo je podpisal celo tedanji rektor Alojz Král. V inventarnih knjigah se vodi uradna evidenca knjižničnega gradiva, iz katere razberemo naslov publikacije z avtorjem (ali naslov zemljevida) in število izvodov posamičnega gradiva, ki so ga prejeli. Na začetku so le občasno beležili način nabave, pozneje je to postal obvezen podatek. Najpogostejše so beležili le opombe o darovalcu. Tako na primer iz inventarne knjige izvemo, da je eno od knjig podaril gospod Štravs, takratni šolski upravnik v Dolenjem Logatcu, ali da so knjige dobili od vladnega svetnika dr. Andrejke, Université de Paris, Zadruga šolskih knjig in podobno. Knjižnica je v svoj fond dobila tudi nekatere redke knjige, ki so zdaj zelo dragocene. Glede na to, da so večino knjig kupili v antikvariatu, vidimo, kako premišljena in načrtovana je že tedaj bila nabavna politika. Na ta način je knjižnica svojo zbirko dopolnjevala z deli, ki so bila bistvenega pomena za razvoj geografije v tujini in Sloveniji. Dobila je dela Valvasorja, Hacqueta, Knobleharja, Jesenka, Ratzla, Hettnerja, Davisa, Cvijića itd. (Modic 1969). Pri antikvarnih nakupih so zapisali tudi ceno (za obe knjigi Balthasarja Hacqueta so plačali tedanjih 800 lir). Po letu 1950 je slovenska geografija doživela izreden razvoj. Bila je institucionalno in kadrovsko okrepljena (Vrišer in Šifrer 1978), kar se je odražalo tudi v publicistiki, zaradi katere se je povečal prirast gradiva. Knjižnica se je vedno težje spopadala s prostorsko stisko, zato je bila velika pridobitev selitev v novo stavbo Filozofske fakultete. Zbirka se je vsa leta dopolnjevala tudi s kartografskim gradivom.

Digitalni katalog 100 knjižnih del
Ko smo se odločali, s katero letnico izdaje naj omejimo izbor knjig, ki naj bi jih uvrstili v naš katalog, smo izbrali letnico 1960, ki nekako predstavlja mejnik v zgodovini knjižnice. Tega leta se je namreč knjižnica pričela pripravljati na selitev, ki je bila izvedena naslednje leto. Ob tej priložnosti se je preimenovala v knjižnico Oddelka za geografijo. Izbrani letnici je sledil izbor 100 enot, ki naj bi reprezentativno predstavljale gradivo iz začetne knjižnične zbirke. Pri izboru smo se oprli na nekatera temeljna dela znotraj posameznih področij geografije in na nekatere temeljne geografske učbenike, ki so bili izdani do leta 1960.

Katalog je razdeljen na tri sklope. V prvem so zbrana dela iz svetovne geografije, v drugem dela iz slovenske geografije in v zadnjem sklopu učbeniki. Vsak sklop je označen s svojo barvo, medtem ko so knjige nanizane glede na letnico izida – od najstarejše, ki je izšla leta 1778, do najnovejše, ki je izšla leta 1954. Pri vsaki elektronski kopiji naslovnice oziroma platnice knjige je naveden osnovni bibliografski opis in kratek zapis vsebine. Digitalni katalog je objavljen na spletni strani Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Svetovna geografska dela

Najstarejša tuja knjiga v knjižnici je iz leta 1792. Gre za nemški prevod dela starogrškega filozofa in botanika **Teofrasta** z naslovom *Theophrasts moralische Charaktere mit erklärenden Anmerkungen und einem griechisch-deutschen Wortregister für Schulen*. Avtor na kratek, karikiran način opiše slabe

Slika 2: Knjiga Strabo's *Geographie* (vir: Arhiv Knjižnice Oddelka za geografijo).

človeške značaje. Knjiga je leta 1971 izšla tudi v slovenskem prevodu z naslovom *Značaji*. Od avtorjev antične dobe hranimo tudi nemški prevod (K. Kärcher 1830) znanega geografa, zgodovinarja in filozofa **Strabona**. Njegovo obsežno delo v 17 knjigah *Geographica*, grško *Geōgraphiká*, je nastajalo dalj časa, dokončal ga je za časa rimskega cesarja Tiberija. Prinaša politične, gospodarske, družbene, kulturne in geografske opise.

Nemški zgodovinar in geograf **Johann Georg August Galletti** je napisal več kot 50 knjig o nemški in evropski zgodovini. Njegovo obsežno geografsko delo v treh zvezkih *Allgemeines geographisches Wörterbuch* (1822) po abecednem zaporedju prinaša opise držav, mest, naselij, rek. Med njimi najdemo tudi več zapisov za slovenske kraje in reke. V drugi polovici 19. stoletja je prišlo do razvoja posameznih geografskih ved. Iz

tega obdobja hranimo več temeljnih del. V zbirki *Weber's illustrierte Katechismen, Belehrungen aus dem Gebiete der Wissenschaften und Künste*, ki obsega več kot 250 knjig, je izšla matematična geografija **Adolpha Drechslerja** z naslovom *Katechismus der mathem. Geographie*. Več del je s področja geomorfologije. Ameriški geograf **William Morris Davis** je razvil tezo o cikličnem razvoju reliefa in jo objavil v knjigi *Physical geography* (1898). Leta 1911 je izšla dopolnjena izdaja v nemškem prevodu in

soavtorstvu z **Gustavom Braunom**. Naslednja izdaja je izšla v dveh delih, leta 1915 je najprej izšel drugi del z naslovom *Morphologie*, leta 1917 pa je Gustav Braun sam priredil še prvi del z naslovom *Grundlagen und Methodik*. Osnove kraške geomorfologije je postavil **Jovan Cvijić**. Njegova knjiga z naslovom *Karst* je izšla leta 1895. **Alfred Lothar Wegener** je bil nemški naravoslovec in raziskovalec polarnih območij. Njegova najpomembnejša knjiga je *Die Entstehung der Kontinente und Ozeane*. Knjiga je

prvič izšla leta 1915, drugi, popolnoma prenovljeni izdaji (1920), je sledilo še več izdaj. Teorija o potovanju kontinentov je bila priznana šele po avtorjevi smrti in je osnova teoriji o tektoniki plošč. Eno prvih klasifikacij podnebnih pasov je izdelal rusko-nemški geograf, meteorolog in klimatolog **Wladimir Peter Köppen**. Temelji na dveh prevladujočih elementih – temperaturi zraka in padavinah. Knjiga *Die Klimate der Erde, Grundriss der Klimakunde* je razdeljena na dva dela. V prvem je poglavje

Slika 3: Knjiga J. Barrow's *Reise durch China von Peking nach Canton ...* (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

o splošni klimatologiji, v drugem pa podnebni pasovi in tipi podnebja po posameznih kontinentih. Vsebuje tudi dva zganjena zemljevida. Leta 1899 je na Dunaju izšla knjiga *Bilder-Atlas zur Pflanzengeographie mit beschreibendem Text*, avtorja **Ernsta Moritza Kronfelda**. V obširnem slikovnem delu je zbranih 216 lesorezov oziroma bakrenih jedkanic, narejenih po predlogi fotografij in risb. V po-

glavju o Severni in Srednji Evropi je omenjena kraljeva roža (*Daphne blagayana* – blagajev volčin) na Gori sv. Lovrenca pri Ljubljani.

Temeljna dela na področju družbene geografije so dela nemškega geografa in etnografa **Friedricha Ratzla**. V knjigah *Der Staat und sein Boden, geographisch betrachtet* (1896) in *Politische Geographie* (1897) je sicer z

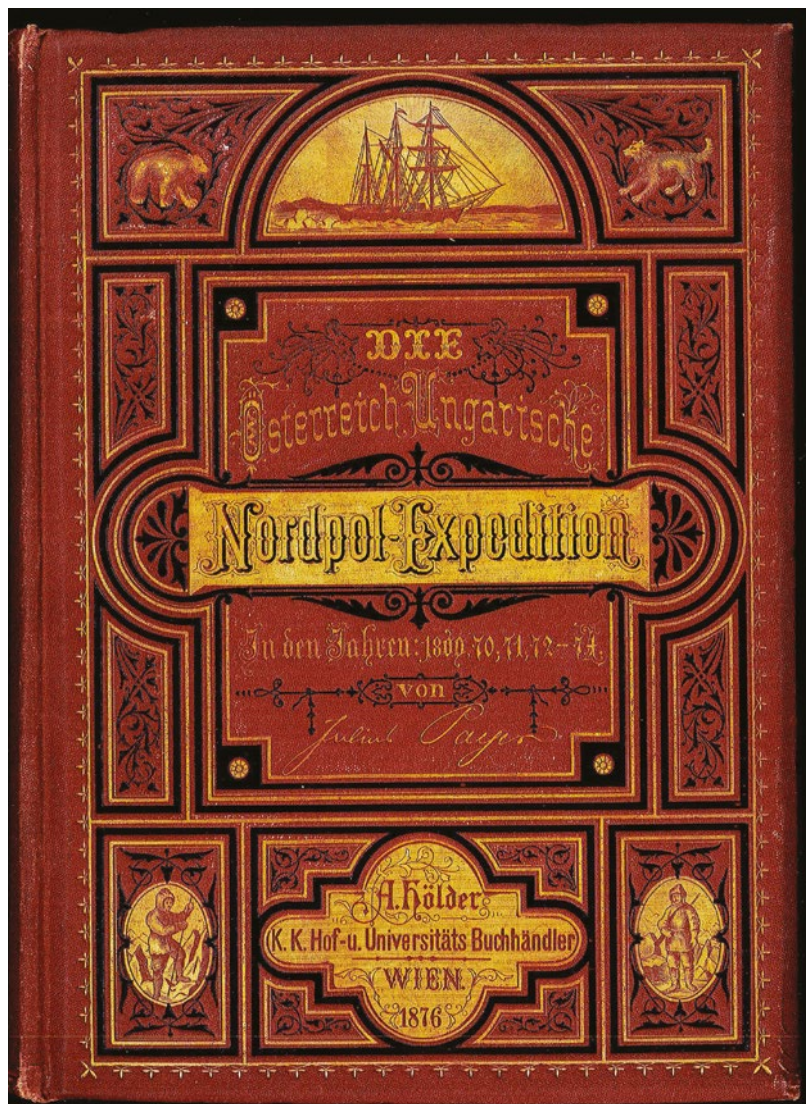
determinističnimi nazori zasnoval temelje politične geografije. V Franciji je v tem času deloval **Paul Vidal de La Blache**, ki je začetnik sodobne francoske geografije in ustanovitelj francoske šole za geopolitiko. V delu *Principes de géographie humaine* (1922) opisuje svet kot dialog med okoljem in družbo (Cigale in Ogrin 2016).

Na področju regionalne geografije so sprva prevladovali potopisi, dnevniki o odpravah in odkritjih ter pregledi po državah. Knjižnica hrani nemški prevod knjige *Travels in China* (1804) z naslovom *John Barrow's Reise durch China von Peking nach Canton im Gefolge der Großbritannischen Gesandtschaft in den Jahren 1793 und 1794*, ki je izšel le leto po originalni izdaji. Opisuje Peking, palačo cesarja Yuen-Min-Yuena, življenje in navade na dvoru, kitajsko umetnost, znanost, medicino ter potovanje iz Pekinga v Kanton.

V letih 1806–1827 je v Pragi izhajala zbirka *Neueste Länder- und Völkerkunde, ein geographisches Lesebuch für alle Stände*, regionalna geografija sveta v 23-ih knjigah. Knjige vsebujejo bakroreze in več zganjenih zemljevidov. V knjižnici hranimo dva zvezka – *Holland und Westphalen in Afrika überhaupt, Nord- und Mittel-Afrika*.

Italijanski geograf in statistik **Adriano Balbi** je leta 1832 v Parizu izdal knjigo *Abrégé de Géographie*. Knjiga je doživela več izdaj, prevedena in prirejena je v številne jezike. Že leta 1834 je izšla nemška priredba knjige *Hausbuch des geographischen Wissens, eine systematische Encyclopädie der Erdkunde für die Bedürfnisse der Gebildeten jedes Standes*.

Slika 4: Naslovnica knjige Juliusa Payerja *Die österreichisch-ungarische Nordpol-Expedition in den Jahren 1872–1874* (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

Leta 1839 je izšla prva knjiga **Charlesa Darwina** z naslovom *Journal and Remarks*. Opisuje pomorsko odpravo z ladjo Beagle, ki je imela nalogo raziskati obale in otoke Južne Amerike. Sledilo je več izdaj, v knjižnici hranimo knjigo iz leta 1891 z naslovom *Journal of researches into the natural history and geology of the countries visited during the voyage of H. M. S. Beagle round the world*.

Avstrijski geograf in speleolog **Adolf Schmidl** je avtor knjige *Das Kaiserthum Oesterreich*, ki obsega dva dela, *Die Alpenländer in Die Sudeten und Karpathen-Länder*. Oba sta nadalje razdeljena na več zvezkov, ki so izhajali med letoma 1837 in 1843. Za nas je zanimiv četrti zvezek prvega dela z naslovom *Das Königreich Illirien*. Fizičnogeografskemu in gospodarskemu prikazu ozemlja sledi topografski prikaz. Vsebuje statistične tabele, v prilogi so tudi bakrorezi slovenskih mest in pokrajin. Knjiga *Die österreichisch-ungarische Nordpol-Expedition in den Jahren 1872–1874*, ki je posvečena kralju Francu Jožefu (po njem se imenuje otočje v Arktičnem oceanu Dežela Franca Jožefa, odkrito 30. avgusta 1873), opisuje avstro-ogrsko polarno odpravo z jadnico Admiral Tegetthoff. Člani posadke so bili rekrutirani iz Avstro-Ogrske, predvsem iz Istre in Dalmacije. Prinaša znanstvene rezultate na področju geografije, meteorologije, geodezije, astronomije. Je bogato ilustrirana in v prilogi vsebuje tri zemljevide.

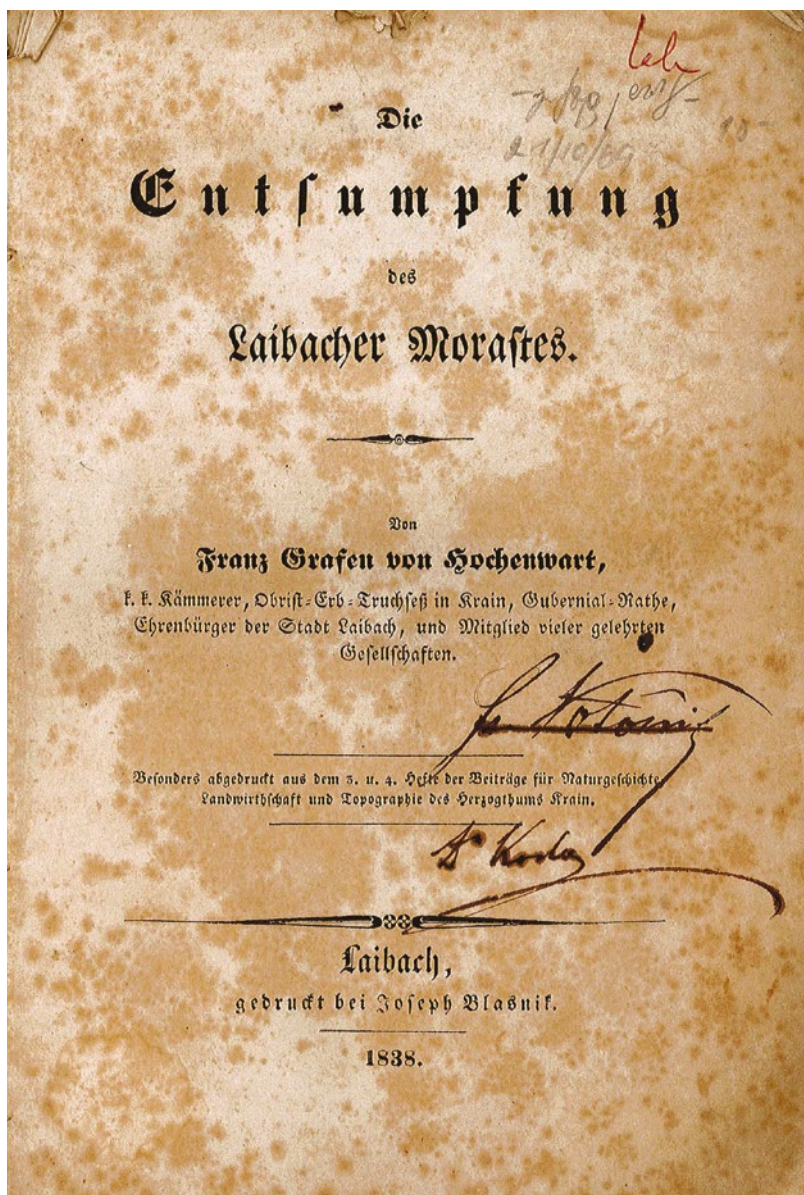
Leta 1876 je izšla že tretja, predelana izdaja knjige **Huga Franza von Brachellija** *Die Staaten Europas, verglei-*

Slika 5: Knjiga *Oryctographica Carinolica* Balthasarja Hacqueta (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

chende Statistik. Avtor v knjigi, razdeljeni na deset poglavij, s statističnimi podatki po državah natančno prikaže stanje po posameznih področjih družbenega življenja v letih 1869–1873. Med podatki za Avstro-Ogrsko je tudi več podatkov za slovenske dežele, med drugim za narodno sestavo prebivalstva. Delo *Länderkunde von Europa* je izšlo v zbirki *Unser Wissen von der Erde, Allgemeine Erdkunde und*

Länderkunde. Obsežno delo, katerega urednik je bil **Alfred Kirchhoff**, obsega tri dele, prvi in drugi del sta nadalje razdeljena na dva zvezka. Prvi del je izšel leta 1887, zadnji leta 1907. Knjige vsebujejo veliko grafikonov, statističnih preglednic, zemljevidov in fotografij. V drugem zvezku prvega dela je poglavje Avstro-Ogrska, katerega avtor je nemško-slovenski geograf **Alexander Supan**.

Slika 6: Hohenwartova knjiga *Die Entsumpfung des Laibacher Morastes* (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

Alfred Hettner je leta 1907 izdal knjigo *Grundzüge der Länderkunde, Europa*. V knjigi je uporabil besedilo, ki ga je napisal za razlago 150 zemljevidov v atlasu *Spamers Handatlas* (1895). Fizičnogeografskemu in družbenogeografskemu pregledu sledi pregled po regijah. V poglavju Balkanski polotok sta v pregledu po regijah med Dinar-

skimi pokrajinami tudi podpoglavji Istra in Kras na Kranjskem.

V prvi polovici dvajsetega stoletja je izšlo več pomembnih del s področja geografske teorije. Izpostavljamo delo **Alfreda Hettnerja** *Die Geographie, ihre Geschichte, ihr Wesen und ihre Methoden* (1927), ki obravnava geograf-

ske metode poučevanja in raziskovanja. V uvodu je avtor zapisal, da je to njegovo življenjsko delo.

V delu *The nature of geography, a critical survey of current thought in the light of the past* ameriški geograf in predstavnik tako imenovane regionalne usmeritve v geografiji Richard Hartshorne predstavi poglede evropskih geografov na to, kaj naj bi bil predmet preučevanja geografske vede, in razpravlja, ali je geografija sistematična ali regionalna veda.

Geografska dela o Slovenji

Na začetku 19. stoletja na Slovenskem, z izjemo nekaj posameznikov, še nismo poznali znanstvene geografije. Za geografska so označevali dela z domoznansko, potopisno in podobno tematiko (Cigale in Ogrin 2016). V katalogu je predstavljen izbor knjig slovenskih avtorjev oziroma slovenskega ozemlja. Najstarejša knjiga tega sklopa, ki jo hranimo v knjižnici, je delo **Balthasarja Hacqueta** *Oryctographia Carniolica, oder physikalische Erdbeschreibung des Herzogthums Krain, Istrien, und zum Theil der benachbarten Länder*. V dveh delih je izšlo v letih 1778–1781. V prvem delu avtor opiše podzemne jame, gore, kamnine in fosile ter vode na Slovenskem. V drugem delu so opisani mesto Idrija, kamnine in kristali ter rudnik živega srebra s sistemom rudniških jaškov, ki so natančno izrisani v prilogi.

Veliko raziskovalnega zanimanja je bil deležen kras, predvsem Postojnska jama in Cerkljsko jezero. **Alojzij Schaffenrath** (1794–1836), ki je zaslužen za prvo turistično ureditev

Postojnske jame, je leta 1834 izdal knjigo *Beschreibung der berühmten Grotte bei Adelsberg in Krain*. Pozneje jo je preuredil in dopolnil **Maximilian Schäber**. Opis jame vsebuje tudi načrt v prilogi. **Viljem Urbas** je v reviji *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins* leta 1879 objavil razpravo *Das Phänomen des Zirknitzer Sees und die Karsthäler von Krain*. Leta 1922 pa je izšla knjiga **Pavla Kunaverja** *Kraški svet in njegovi pojavi*.

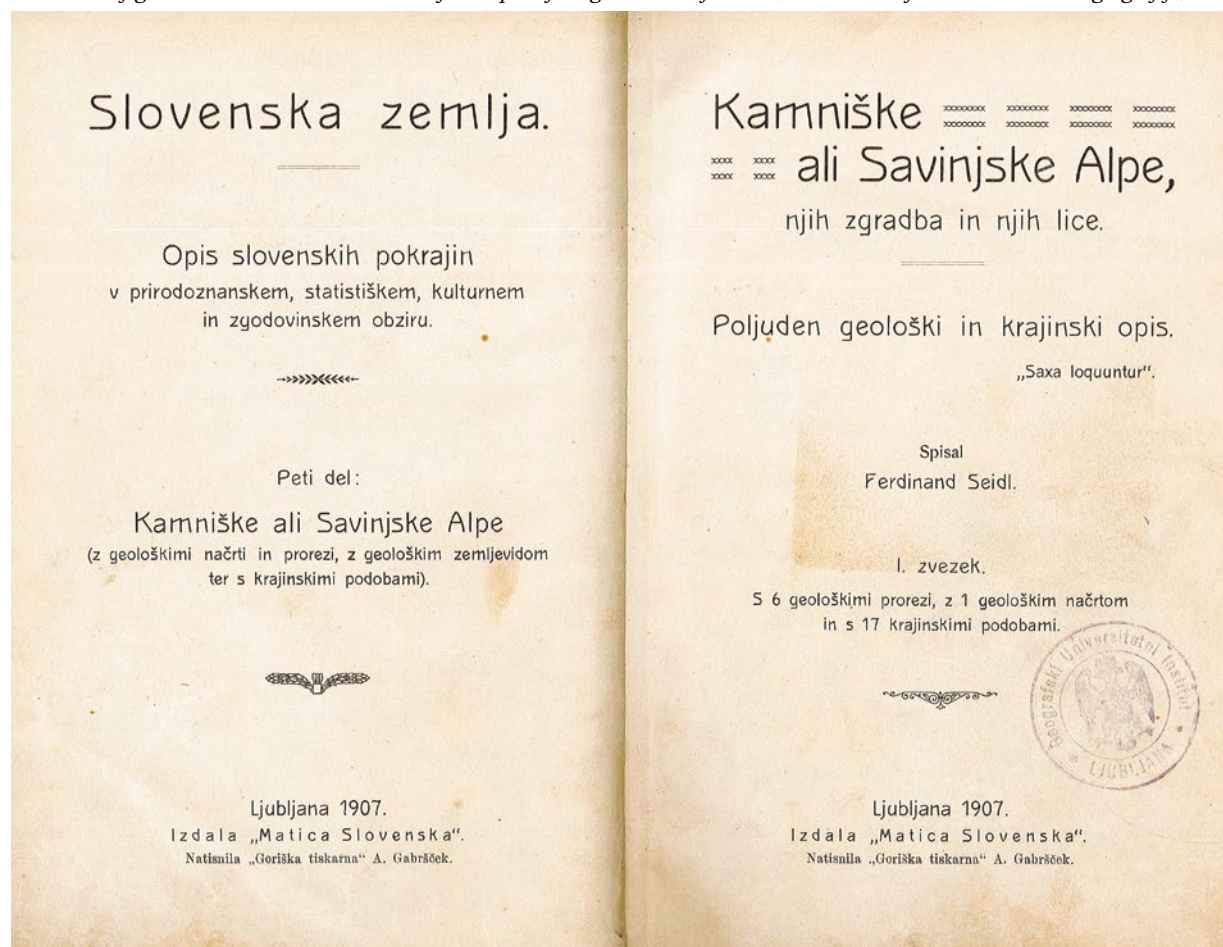
Tudi Ljubljansko barje je bilo večkrat predmet preučevanja. Naravoslovec in muzejski kurator v Ljubljani ba-

ron **Franč Jožef Hanibal Hohenwart**, je avtor knjige *Die Entsumpfung des Laibacher Morastes* (1838). Natančno je opisal Barje, sledijo kronološki pregled osuševalnih del do konca leta 1837 in poročila komisij. Na koncu je tabelarični prikaz z opisom del in stroškov po posameznih ulicah in kanalih. **Ernst Kramer** je na podlagi šestletnega raziskovanja območja Ljubljanskega barja in uporabi obstoječe literature napisal knjigo *Das Laibacher Moor, das größte und interessanteste Moor Österreichs in naturwissenschaftlicher, kulturtechnischer und landwirtschaftlicher* (1905). Knjiga je

bogato ilustrirana in vsebuje tudi geološki zemljevid Ljubljanskega barja.

Pomembno je delo **Petra Kozlerja**, ki je raziskoval meje poselitve Slovencev in zbiral slovenska krajevna imena. Leta 1854 je izdelal prvi slovenski zemljevid *Zemljovid slovenske dežele in pokrajin* s knjižico *Kratek slovenski zemljopis in pregled politične in pravosodne razdelitve ilirskega kraljestva in štajerskega vojvodstva s pridanim slovenskim in nemškim imenikom mest, trgov, krajev i. t. d.* (Cigale in Ogrin 2016). Z opisi slovenskih pokrajin je nadaljevalo več avtorjev, med njimi

Slika 7: Knjiga F. Seidla *Kamniške ali Savinjske Alpe, njih zgradba in njih lice* (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

Josef Erben – *Vojvodstvo Kranjsko v zemljepisnem, statističnem in zgodovinskem spregledu* (1866), skupina štirih avtorjev pod imenom **Rodoljubi – Slovenski Štajer. Dežela in ljudstvo** (1868–1870), **Simon Rutar** – *Samo svoje mesto Trst in mejna grofija Istra, prirodnoznanstveni, statistični, kulturni in zgodovinski opis* (1896–1897), **Fran Orožen** – *Vojvodina Kranjska* (1901–1902), **Ferdinand Seidl** – *Kamniške ali Savinjske Alpe, njih zgradba in njih lice, poljuden geološki in krajinski opis* (1907–1908), **Jože Rus** – *Slovenska zemlja, kratka analiza njene zgradnje in izoblike* (1924).

V knjižnici hranimo tudi več del geografa slovenskega rodu **Alexandra Supana**, ki je spadal med pomembnejše evropske geografe druge polovice 19. in začetka 20. stoletja. Leta

1884 je izšlo njegovo delo *Grundzüge der physischen Erdkunde*, ki je bilo večkrat ponatisnjeno. Po mnenju mnogih ga je mogoče označiti za njegovo življenjsko delo (Cigale in Ogrin 2016). Med temeljnimi raziskavami geografske regionalizacije Jugoslavije je delo **Antona Melika** *Jugoslavija, zemljepisni pregled* (1921–1923). V katalogu so tudi dela **Arturja Gavazija**, prvega rednega profesorja za geografijo na ljubljanski univerzi. Leta 1942 je v Zagrebu izšla njegova regionalna geografija *Apeninske zemlje i susjedna Padsko-venetska zavalas*. **Rudolf Badjura** je bil zbiralec krajevnih imen, ljudskih in strokovnih izrazov. Leta 1953 je napisal pomembno delo s področja zemljepisnih izrazov in imen *Ljudska geografija*.

Učbeniki

V sklopu učbenikov je najstarejši učbenik **Siegfrieda Becherja** *Allgemeine Geographie zum Gebrauche für Real- oder Industrial-Schulen*, tiskan v gotici in izšel leta 1845. Razdeljen je na tri dele, v prvem so poglavja s tematiko matematične geografije, v drugem fizične geografije in v tretjem politične geografije. V zadnjem delu je pri regionalnem pregledu Evrope oziroma konkretnije Avstrijskega cesarstva tudi poglavje o Ilirskem kraljestvu.

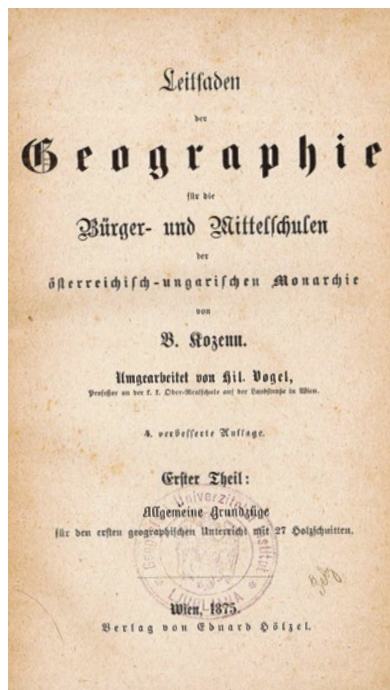
Najstarejši slovenski učbenik je *Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke*, ki jo je **Janez Jesenko** v samozaložbi izdal leta 1865 v Gorici. V njem je prvič sistematično in v večjem številu predstavil zemljepisna imena v slovenščini (Bratec Mrvar s sodelavci 2008). Učbenik ima

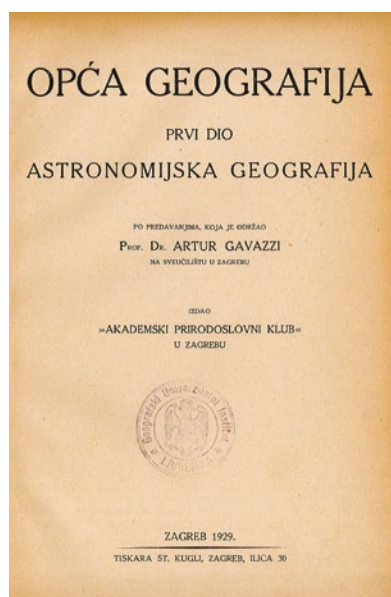
6 poglavij oziroma, kot jih imenuje avtor, oddelkov. V predgovoru učbenika *Prirodnoznanstveni zemljepis*, ki je izšel leta 1874, je Jesenko zapisal, da je več let zbiral gradivo iz številnih tujih virov, ki jih tudi navaja (Bratec Mrvar s sodelavci 2008). Učbenik je namenjen osmošolcem, tako da se je lahko tudi v najvišjem razredu srednje šole poučevalo v domačem jeziku. Da bi bil učbenik bolj aktualen, je Jesenko uporabil nove metrične mere. Na koncu učbenika je poglavje Terminologija, ki v abecednem redu obsega nemške in slovenske zemljepisne izraze. Od Jesenkovih učbenikov imamo v katalogu predstavljene še *Mali občni zemljepis*, ki je izšel leta 1876, *Zemljepis za drugi in tretji razred srednjih šol*, izšel leta 1883, ter drugi popravljeni in skrajšani natis *Zemljepisa za prvi razred srednjih šol*, ki je izšel leta 1890.

Od **Kocenovih** učbenikov imamo v katalogu predstavljena dva: *Leitfaden der Geographie* (*Vodič po geografiji*) in prevod učbenika *Erdbeschreibung für Volksschulen* z naslovom *Kocenov zemljepis za ljudske šole*. Vodič po geografiji, ki pa so ga Kocenovi nasledniki razdelili na več delov, je izšel 1868. Prvi del je leta 1875 priredil Alois Vogel in ima naslov *Splošne osnove za pouk geografije*. Drugi del je popolnoma priredil Konrad Jarc in ga leta 1878 izdal z naslovom *Specialna geografija*.

Potem so izšli še učbeniki **Vinka Fere-rija Kluna**, **Alexandra Supana**, **Ivana Vrhovca**, **Frana Orožna** in **Elize Kukovec**. Prvi univerzitetni učbenik *Opća geografija* je leta 1929 na željo

Slika 8: Učbenik Blaža Kocena (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

Slika 9: Prvi univerzitetni učbenik Arthurja Gavazzija (vir: Arhiv knjižnice Oddelka za geografijo).

študentov napisal Artur Gavazzi. Do takrat so bili namreč na voljo le učbeniki v nemškem jeziku. Leta 1931 je izdal tudi prvi del regionalnogeografskega učbenika *Zemljopis Evrope*, v katerem je obravnaval regionalno geografijo Severne Evrope.

V tridesetih letih so izšli učbeniki *Zemljepis za II. razred srednjih in njim sorodnih šol* v soavtorstvu **Karla Priateljja, Valterja Bohinca in Romana Savnika**, *Občni zemljepis za višje razrede srednjih in strokovnih šol* soavtorjev **Valterja Bohinca, Silva Kranjca in Romana Savnika** ter *Zemljepis za III. razred srednjih in njim sorodnih šol* soavtorjev **Valterja Bohinca in Romana Savnika**.

Iz obdobja po 2. svetovni vojni hranimo učbenike **Toneta Oblaka in Romana Savnika** *Zemljepis za nižje strokovne šole, gospodarske ter industrijske šole in tečaje*, *Zemljepisni pregled zemljin* **Mavricija Zgonika**, *Zemljepis za tretji razred osnovnih šol* **Silva Kranjca in Ludovika Vazzaza** ter učbenik za klimatologijo **Ceneta Malovrha**. Nekaj je tudi učbenikov za nižje razrede osnovnih šol, pri katerih avtorstvo ni jasno, vsebina pa zajema regionalno geografijo Jugoslavije in tematično geografijo.

Sklep

Eno od pomembnejših poslanstev knjižnice Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je prenos znanja iz knjižnične zbirke. Tega so se zavedali že ustanovitelji knjižnice in poskrbeli, da so se v knjižnični zbirki znašla dela, ki so bila temeljnega pomena za razvoj geografije v tujini in Sloveniji. V knjižnici smo se zato odločili, da pripravimo izbor teh del in jih predstavimo v digitalnem katalogu, ki smo ga poimenovali *100 knjižnih del*. V njem so trije sklopi – v prvem so zbrana dela iz svetovne geografije, v drugem dela iz slovenske geografije in v zadnjem sklopu učbeniki. Knjige si sledijo glede na letnico izida, pri vsaki elektronski kopiji naslovnice oziroma platnice je naveden osnovni bibliografski opis in kratek zapis vsebine. Katalog prča o bogati preteklosti knjižnice in je zato pomemben tudi za zgodovino geografije. Uporabnikom bo služil pri preučevanju pomembnejših del z vseh področij geografije.

Viri in literatura

1. Bratec Mrvar, R. 2007: Blaž Kocen – življenje in delo. Šentjur.
2. Bratec Mrvar, R., Kladnik, D., De Brea Šubic, S., Oblak, I. 2008: Geograf Janez Jesenko (1838–1908). Poljane.
3. Cigale D., Ogrin D. 2016: Alexander Georg Supan – v Sloveniji spregledan geograf slovenskega rodu. Dela 45. Ljubljana.
4. Frelih, M., Knez Račič, I., Miklič Cvek, L., Turk, J. 2009: Devetdeset let geografske knjižnice. Dela 32. Ljubljana.
5. Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P., Vodeb, G. 2009: Bibliotekarski terminološki slovar. Ljubljana.
6. Modic, R. (ur.) 1969: Pedeset let slovenske Univerze v Ljubljani, 1919–1969. Ljubljana.
7. Stanonik, T., Brenk, L. (ur.) 2008: Osebnosti : veliki slovenski biografski leksikon. Ljubljana.
8. Vavtar, M., Oven, M. (ur.) 2013: Skrito znanje : knjižne dragocenosti iz zbirke ljubljanskih specialnih knjižnic. Ljubljana.
9. Vrišer, I., Šifrer, T. 1978: Geografska veda v Sloveniji. Geographica Jugoslavica 1. Ljubljana.